

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1.50 • Polletna naročnina Din 15.—
Celoletna naročnina Din 30.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 13. maja 1937

Leto III — Številka 27

Trgajmo jim krinko z obraza!

Prosimo

cenjene naročnike, ki še niso poravnali naročnine za „Stražo v viharju“, da to čim prej store in nam tako omogočijo redno izdajanje lista.

Boljševizem v Franciji

List »Giornale d'Italia« slika nevarnost, ki preti Franciji od organiziranih rdečih čet, ki so bile zbrane v Franciji in poslani v Španijo. Ko ne bodo več zaposlene v Španiji, bodo v Franciji nadaljevale svoj revolucionarni posel.

Organizacija prostovoljcev in trgovina z orožjem se je v Franciji pod pokroviteljstvom kominterne prelevila v pravo vojaško formacijo. Baje je vse francosko ozemlje razdeljeno v sedem vojaških okrajev; v vsakem je poveljnik, kateremu je na strani 800 mož, ki so pravi strokovnjaki za poulične boje. Te čete so podrejene posebnim »generalom«, ki imajo v svojem štabu sovjetske častnike.

Iz tega primera je treba posneti to-le: Ne gre za to, ali hočejo kmetje, delavci ali drugi sloji komunizem; mnogi se namreč zelo naivno tolažijo, češ: srbski, hrvaški, slovenski kmet ni za komunizem; toda kmeta in pridnega delavca in meščana nikdo ne bo vprašal. Ta stvar se organizira od viška, tajno in vojaško; gre za to, kdo se polasti oblasti, ne kdo hoče ali noče.

Evangelij osnova šolskega pouka

Rimska vlada je poslala vsem ravnateljem šol okrožnico, ki predpisuje, da so odslej evangeliji del šolskega programa.

Učitelji, tako pravi okrožnica, morajo seznaniti otroke s to božjo knjigo in skrbeti, da se naučijo najlepša mesta. V nobeni šolski knjižnici ne sme manjkati evangelija, kajti to je največja in najbolj nepogrešljiva knjiga, ki jo sploh imamo, saj je od Boga navdihnjena. S pomočjo evangelija hoče fašistična vlada dvigniti dušo italijanskega ljudstva do višine, na kateri edini bo našlo »svoje pravo blagostanje in svojo veličino«.

Straža v viharju je že poročala o zadnjem sestanku Akademске akcije na univerzi. Danes hočemo posebej prikazati vlogo tako imenovane levičarske skupine, ki jo ta mora igrati na tako svojški način tudi v Akciji.

Naš list je že obširno poročal o načrtu komunistov, da se namreč morajo vsako leto na univerzi vršiti take masovne akcije, ki prekinejo redni tek življenja na univerzi in naredijo videz, da je mladina v stalnem »revolucionarnem razpoloženju«. V ta namen je bil vpriporjen zadnji štrajk, ki se je pa temeljito ponesrečil zaradi odločnega nastopa katoliških akademikov. Tako v letošnjem letu naša univerza še ni pokazala javnosti, da je mladina »nezadovoljna«.

Levičarji seveda misli na masovne akcije zaradi tega niso opustili. Nasprotno: na omenjenem sestanku je moral vstati v zadnji klopi akademik, z dolgimi gladko počesanimi lasmi, kakor jih pri nas nosijo samo »umetniki« ter bral z listka v roki. Toda uho akademikov je začutilo isto »staro pesem«, ki nikogar več ne gane, nikogar ne prepriča. Mož je namreč »limal« skupaj kar je že tako ločeno, da ne more nikdar več skupaj priti. Katoliške akademike in levičarje in nacionaliste, vse v »skupno akcijo« in v »skupno borbo«. Ne sme seveda biti tako, kakor je sedaj stanje, da vsak novinec ve kdaj govori komunist in tudi ne tako, da bi morali v dvoranah stati levičarji zmeraj na levi strani.

Najbolj je seveda iznenadil na koncu njegov predlog, da naj odbor Akcije odstopi, v znak protesta, ker smo dosegli v Belgradu samo kemični inštitut ne pa tudi hidrotehnične.

V dvorani je nastala tišina; potem ko so mu znani obrzi odploskali, je vse gledalo proti mizi, kaj bo odgovoril predsednik. Tovariš Derkač vstane in odgovori: »Tudi v odboru se je nekaterih odbornikov polastila misel, da bi odstopili. Razumem to hotenje, saj je pomlad zunaj. (V dvorani nastane splošen smeh, prizadeti protestirajo, češ naj se predsednik zaveda, da ima »resne« akademike pred seboj.) Komur ni za delo, naj odstopi, nikogar ne silimo ostati v odboru!«

Medklic: Ali ste vse dosegli, kar ste zahtevali?

Predsednik: Ne, nismo vsega!

Drugi: Kakšne konsekvence boste izvajali?

Predsednik: Te, da se bomo še bolj vneto borili, da dosežemo to, kar še nismo (odobranje).

S tem je padel ta predlog v vodo, ker naši odborniki nočejo odstopiti od dela. Videli bomo še, kje bodo sedaj poizkusili levičarji izpeljati svojo nalogo.

Sedaj pa razčlenimo ta levičarski predlog in pokažimo njegov »strokovni« značaj. Kajti dosedaj nobena levičarska akcija ni imela kakega drugega značaja, kakor »strokovnega«, vsaj tako nam to zmeraj zatrjujejo.

Če bi odbor akcije na ta njihov predlog odstopil, bi utrpela Akcija nepopravljive posledice. Novi odbor, ki bi prišel, bi se moral mesece in mesece truditi, da bi prišel v isti tir dela, kot sedanja. Znova bi moral iskati zvez z odločilnimi krogi. Za proračun, ki se pri nas sestavlja v počitnicah, bi moral novi odbor šele pretresati in odločati o potrebi, ki naj jo predvsem forsira. Novi referenti odborniki bi se do jeseni komaj seznanili z že opravljenim delom svojih prednikov. Jasno je na prvi pogled, da bi s tem delo za našo univerzo ogromno trpelo. Pa to ljudi, ki jim je dobrobit univerze le na jeziku, ne moti. Oni so hoteli imeti namreč po odstopu odbora zborovanja, ker tu je njihovo polje udeleževanja. Govoriti znajo z napisanih listkov in napetost med mladino bi zaradi volitev tudi obstojala. In kaj lahko se na takih zborovanjih proglasi štrajk, ki mora biti zaradi protesta. Na drugi strani pa zopet zna redno delo Akcije roditi kake uspehe. Nekaj jih je že. In uspehi se pripisujejo tistemu, ki je na vladi. Kdo bi potem bil še za tako akcijo in kdo bi gledal tak odbor.

Od strani levičarjev so se slišale tudi zbadljivke proti odbornikom AZ, češ saj so naši duhovni očetje v Belgradu in niste vsega dosegli. In isti ljudje so morali v svojih poročilih ugotoviti, da ljubljanska univerza do leta 1935 ni dobila niti dinarja za zgradbe, v zadnjih dveh letih pa 9 milijonov 100.000 Din in to smo za zgradbe. Seveda Bog ne daj, da bi levičar to spravljali v kako zvezo z našimi duhovnimi očeti v Belgradu.

Napadli so seveda tudi naš list Stražo, ker je poročala, da je kredit 2 milijona uspeh za našo univerzo. Mi to še zmeraj trdimo. Kajti do leta 1935 ni imela naša univerza niti enega kosa lastne opeke. S knjižnico in kemičnim inštitutom je dobila lastne prostore. S tem

je zmagalo načelo, da mora ljubljanska univerza obstati in se razširjati. To je zmagala tistega načela, zaradi katerega smo bili vse do leta 1935 v stalnih skrbeh in zaradi katerega je bilo nešteto korakov storjenih. To je uspeh za slovensko univerzo, ki ga bo zgodovina univerze beležila, kljub temu, da ga mora levičar tajiti zaradi naših duhovnih očetov, ki sede v Belgradu.

Najvažnejša ugotovitev sestanka Akcije je bila, da so letos šolnine urejene po zahtevah študentov. Seveda je poročevalec čutil izrecno potrebo povdariti, da gre za zaslugo zato izključno belgrajski univerzi. Ta poročevalec je bil namreč v strahu, da ne bi kdo trdil, da imajo tudi tu zaslugo naši duhovni očetje.

Mi hočemo pri tem primeru samo zopet pokazati, kako tendenciozno se take stvari predočijo, kadar jih obravnavajo politično zagrizeni ljudje. Ko pa smo protestirali proti novi medicinski uredbi, ki jo je sestavila ravno belgrajska univerza in katero si je osvojil potem prosv. minister, ni tem ljudem prišlo niti na misel, da bi to »zaslugo« belgrajske univerze (profesorjev) ožigosali. Nasprotno sporočili so namz veseljem, da so belgrajski akademiki z nami solidarni v tem boju in so celo enega Belgrajčana naročili, da nas je navduševal na zborovanju proti uredbi.

Tako demagogijo uganjajo ljudje pri svojem nepoštenem delu na univerzi in da ne bi bili razkrinkani, zato na vse grlo vpijejo o delu za strokovnost.

Mi pa ne bomo nehali tem ljudem trgati krinko z obraza.

Komunistični agitatorji so nevarni toliko, kolikor bolj poznajo svoj nauk kot mi svojega in kolikor so bolj goreči apostoli kot mi.

Dokaz kako nezdruvo je današnji družabni red, je dejstvo, da mnogim brezposelnih delavcev doma gospodinji in pazi na otroke, medtem ko njih žene delajo po tovarnah.

Praktična borba proti komunizmu je širjenje jasnega nauka Cerkve, zlasti v socialnem, a tudi v drugih vprašanih znanstvenega in praktičnega življenja.

Ako hočeš biti apostol novega, krščanskega veka, moraš najprej sam poznati načela krščanstva. Zato študiraj! Ne moreš deliti bogastva, ki ga nimaš.

Katoliška akcija

Odbori Slovenske Katoliške akcije imajo svete, ki jih sestavljajo odborniki dotične edine in po en delegat neposredno podrejenih edinic (čl. 16). Župnijski svet n. pr. sestavljajo člani župnijskega odbora in po en delegat iz vsakega odseka lastnih organizacij v župniji. Poleg teh svetov so pa še širši sveti. Širši svet sestavljajo člani navadnega sveta in po en delegat vsake izmed pomožnih sil (čl. 21). Širši župnijski svet sestavljajo torej člani župnijskega sveta in po en zastopnik od vsakega verskega ali katoliškega društva v župniji, ki je bilo sprejeto kot pomožna sila. V župniji bo torej imela Slovenska Katoliška akcija tri organe: župnijski odbor, župnijski svet in širši župnijski svet; enako bo v dekaniji in škofiji.

Širši sveti bodo razpravljali o sodelovanju pomožnih sil po predlogu pristojnega odbora; odločitve pa so pridržane pristojnemu svetu (ne širšemu) Katoliške akcije (čl. 21).

Tudi lastne organizacije so hierarhično zgrajene; redno se dele na dve škofijski podzvezi; škofijska podzveza se deli na pokrajinska okrožja in ta na krajevne odseke. Krajevni odsek se deli po določbah poslovnika na oddelke (prim. čl. 8 pravil Zveze mladih delavcev).

Odseki lastnih organizacij se imenujejo po čl. 12 pravil SKA temeljne edine, vse druge edine (n. pr. vsi odbori Slovenske Katoliške akcije in pri lastnih organizacijah organi od pokrajinskih okrožij navzgor) pa višje edine. Na občnih zborih temeljnih edinic glasujejo člani; na občnih zborih višjih edinic pa delegati odborov podrejenih edinic (čl. 18).

Taka je v glavnem zunanja struktura organizacije Slovenske Katoliške akcije po novih pravilih.

XIII.

Jedro nove Slovenske Katoliške akcije so tako zvane njene **lastne organizacije**; **lastne** se imenujejo zato, da se razlikujejo od organizacij, ki jih Katoliška akcija sprejme kot pomožne sile. Ko proučujemo Katoliško akcijo v Sloveniji, si moramo pač ogledati ustroj teh lastnih organizacij. Že zadnjič smo videli, da so po čl. 9, odst. 1 pravil Slovenske Katoliške akcije lastne organizacije ločene po spolu, starosti in poklicnih okoljih. Lastnih organizacij se bo ustanovilo toliko, kolikor jih bo zahtevalo načelo o upoštevanju okolja, kakor smo tudi že omenili. Te lastne organizacije se torej ne dajo brez korekture prenašati iz dežele v deželo. Ni zadosti, če rečemo za industrijsko delavstvo bomo ustanovili to organizacijo, za kmečko mladino pa drugo; zakaj pri industrijskem delavstvu kakor tudi pri kmečki mladini morejo nastopiti razna »okolja«, ki nujno zahtevajo, da se mora apostolsko delo nekoliko drugače usmeriti, če naj bo polno uspešno. Že površna analiza socialnih stanov pri našem narodu kaže, da imamo opraviti delno s čistimi tipi, delno pa s prehodi; imamo pol delavce pol kmete, pol obrtnike pol delavce in tako dalje.

Dosedaj so objavljena pravila dveh lastnih organizacij Slovenske Katoliške akcije, namreč Zveze katoliških dijakov in Zveze mladih katoliških delavcev. V temle sestavku si oglejmo ustroj lastnih organizacij Slovenske Katoliške akcije na Zvezi mladih katoliških delavcev. Ostale zveze bodo slično zgrajene, le da bodo upoštevale okolje, ki je lastno poklicu, za katerega bo organizacija namenjena. Pri proučevanju te lastne organizacije bomo prišli do četrtega vidika, ki smo ga imenovali **praktični vidik** in ki nam bo pokazal, kakor smo rekli, metode in sredstva, ki naj se v Katoliški akciji uporabljajo. Pri tej priliki zopet opozarjamo, da moramo pri razpravljanju o Katoliški akciji pač razlikovati med različnimi vidiki, ne smemo pa nobenega ne omalovaževati ne z njim pretiravati. Prav pri organizatornem in praktičnem vidiku je treba to dobro pomniti, ker drugače utegne kdo imeti

organizacijo Katoliške akcije zgolj za prazno obliko in bo zopet zapadel tisti nesrečno zastavljeni dilemi, ki pri nas že deset let dolgo kolje katoličane na dvoje, v »organizirane« in v »podoživljene«, kakor da ne bi bila možna sinteza med duhom in obliko med organizacijo in duhovnim gibanjem.

Na zunaj je Zveza mladih katoliških delavcev kot lastna organizacija Slovenske Katoliške akcije razčlenjena podobno kot Slovenska Katoliška akcija sama. Po čl. 8 pravil se Zveza deli na dve škofijski podzvezi; škofijska podzveza se deli na pokrajinska okrožja, ta pa na krajevne odseke. Odsek se po določbah poslovnika deli na oddelke. Krajevni odsek bo redno organiziran v mejah župnije; včasih pa bo potrebno iti čez meje župnij; tako n. pr. v Kranju, kamor prihajajo delavci v tavarne iz različnih župnij. Res je, da se zvečer vračajo na svoje domove, da so mnogi od njih napol kmetje, da čutijo še zemljo, toda pri organiziranju Katoliške akcije je treba imeti pred očmi le apostolsko okolje, ki se določa po tem, kje more določeni človek vplivati na druge, oziroma kje drugi vplivajo nanj. Ker so negativni vplivi dosti močnejši kot pozitivni, zato se pri organiziranju Katoliške akcije praktično vprašujemo: Kje se ta človek ali ta skupina ljudi pogublja. Reševanje in apostolsko vplivanje moram usmeriti na kraj pogubljanja. Pred očmi torej ne smem imeti tiste ure počitka, ki jih prebije delavec med svojci, marveč njegovo delo, pot na delo in z dela ter podobno, zakaj tu se on pogublja oziroma more pogubljati in obratno tu more on delovati po devizi papeža Pija XI. »prvi apostol delavca bodi delavec«.

Okrožja se bodo pri nekaterih organizacijah točno krila z dekanijami; pri Zvezi mladih delavcev to zopet ne bo vedno mogoče. Vzemimo za zgled le delavske revirje v Trbovljah, Hrastniku in v Zagorju; pripadajo različnim dekanijam še celo različnim škofijama, pa bo vendar kazalo ustanoviti enotno okrožje.

Organi Zveze mladih delavcev so zvezni, škofijski, pokrajinski in odsekovni odbori, sveti in občni zbori (čl. 9 pravil). Temeljna edinica je krajevni odsek; okrožje, podzveza in zveza so višje edine. Na občnih zborih višjih edinic glasujejo le delegati. Vsaka edinica ima svojega duhovnika.

Zunanja organizacija je sicer za Zvezo nujno potrebna, toda nič ni brez duha, ki mora Zvezo prevevati. Značaj Zveze pa nam razodevajo člen 4, 5, 6 pravil Zveze. Prvi opiše namen, drugi temeljne naloge in tretji sredstva. Členi so tako pomembni, da jih je vredno izpisati; povedo nam namreč v kratkih formuliranih stavkih več, kot bi moglo povedati dolgo razpravljanje.

Člen 4. se glasi: »Namen Zveze mladih katoliških delavcev je: a) izoblikovati po verskih in nravnih načelih novega delavca, ki bo resen, značajan, močne volje in čist; požrtvovalen, podjeten in željan dejanj; ki bo delo krščansko pojmoval; ki bo nadnaravno mislil, živel stalno v milosti božji ter skušal v sebi in drugih upodobiti Kristusa; b) osvojiti delavce za Kristusovo kraljestvo; prepojititi s Kristusovim duhom njihovo osebno in domače življenje ter vse delavsko okolje.«

Namen Zveze je v resnici univerzalen in apostolski, kakor mora biti Katoliška akcija. Gre za ustvaritev novega delavca. Kakor mora po Pavlovih besedah kristjan sleči starega človeka in postati nov človek, kakor mora po cerkvenem naročilu klerik sleči starega svetnega človeka in postati nov človek, tako skuša tudi Zveza mladih delavcev ustvariti novega delavca, nov tip krščanskega delavca. Novemu delavcu, ki naj bo apostol med delavci, so potrebne zlasti nekatere naravne lastnosti, namreč resnost, značajnost, močna volja, čistost, požrtvovalnost, podjetnost in aktivnost. Ne rabimo lahkomiselnih lahkoživcev ne mrtvih pobožnjakov, marveč najprej

resne, močne in aktivne ljudi, ki niso sebični. Ker gre za mladinsko organizacijo, člani so mladi delavci od štirinajstega leta naprej, zato se naglašata tudi čistost. Potrebne so seveda tudi druge čednosti, toda našete so nekako specifične.

Dalje pa je potrebno mlademu katoliškemu delavcu krščansko mišljenje ter življenje in apostolski ogenj. Zato mora delo krščansko pojmovati, nadnaravno misliti, stalno živeti v milosti božji ter skušati upodobiti Kristusa v sebi in drugih. Kolikor besed, toliko programov! S takimi delavci hoče potem Zveza izvršiti apostolsko delo med delavstvom.

Namena Zveze mladih katoliških delavcev sta torej dva, vzgajanje članov in osvajanje delavskega sveta ter okolja za Kristusa. Podoban namen mora imeti vsaka lastna organizacija. A ko se pogledamo v ta dva namena, naravnost začutimo, kako potrebna je bila Pijeva organizacija Katoliške akcije. Imeli smo organizacijo čez glavo, toda prav takšnih, kot so te lastne organizacije, je katoličanom po vsem svetu krvavo primanjkovalo. Priti je morala stiska naših dni in nam s prstom pokazati, česa potrebujemo. A kako počasi in s kolikšnim trudom se prepoznavajo jasna znamenja...

Namen organizacije more biti le bolj abstraktno nakazan; bolj konkretno ga opredelijo temeljne naloge, ki si jih organizacija v dosego namena zastavi. Te naloge so našete v čl. 5 pravil Zveze mladih katoliških delavcev, ki se glasi: »Temeljne naloge Zveze mladih katoliških delavcev so: a) Vse delo in življenje nadnaravno usmerjati; b) mišljenje članov očistiti od sodobnih zmot in izgraditi v njih močno katoliško načelnost; c) buditi in šolati vest zlasti v stvareh, kjer so sodobne zmote in zablode otopile moralno čutenje; gojiti krščanski idealizem proti življenjskemu materializmu; d) izgraditi polno uspešno organizacijo in jo ohraniti na višini; e) izšolati čim več voditeljev laikov za lastno organizacijo; f) šolati za akcijo v delavskem in družinskem okolju; g) izvršiti notranjo akcijo med lastnimi člani, zunanjo pa med nečlani; h) priprava za lastno družinsko življenje; i) pridobivati delavske družine za Kristusa in Cerkev.«

Te temeljne naloge so iz gornjega, kar smo rekli o namenu Zveze, po večini same po sebi razumljive. Nekoliko tuje se bodo morda le zdele one, ki so omenjene v točkah b, c in d. V prvi točki je omenjeno očistevanje od sodobnih zmot. Tudi pri članih bo to očistevanje neprestano potrebno. Živimo namreč v tako zastrupljenem ozračju, da se mladi ljudje zlasti skoraj nujno nalezajo zmotnih nazorov. Kdor tega ne vidi, je slepec. Koliko zmote se širi tudi med tako zvanimi praktičnimi katoličani. Katolicizem kot središnji življenjski nazor bodo vedno napadali tako na levici kot na desnici. Podobna naloga pod b je naloga pod c, ki hoče šolati vest v stvareh, kjer so sodobne zmote in zablode otopile moralno čutenje. Treba je le nekoliko spomniti na tako zvano javno moralo, pa spoznamo, kako je ta naloga pomembna. Kako je katoličanom otopel moralni čut n. pr. v beletristiki, v umetnosti sploh, v filmu, v kultu nagote, pri javnem kopanju, sončenju, sportu, turizmu in tako dalje. Mnogi imajo vsako sklicevanje na moralna načela v teh stvareh za pretirano črnogledost, za janzenistovsko moralo, za naziranje, ki ne zna ločiti med pedagoškimi in umetniškimi vrednotami. Tako je čut nekaterim sicer dobrim katoličanom otopel, da na papeževa svarila o koedukaciji n. pr., o branju prepovedanih knjig, o filmu, o socialnem vprašanju in tako dalje sploh ne reagirajo. Niso to katoličani, ki se za cerkev sploh ne menijo, ne, saj sem rekel, da so po svoje dobri, taki, ki prakticirajo vero na sploh, toda v tej ali oni točki pa sploh ne reagirajo. Živec jim je zamrl. Buditi in šolati vest je torej važna naloga lastnih organizacij Katoliške akcije.

Naloga, ki bo morda naletela na največji odpor, je ona pod d, namreč »izgraditi polno uspešno organizacijo in jo ohraniti na višini.«

Papeževa okrožnica

proti boljševškemu in brezbožnemu komunizmu

Zdravilo in sredstvo.

39. Nauk cerkve (kakor smo ga prej obrazložili) je edini, ki nas reši komunistične ideologije. Toda ta nauk se mora udeležiti v praktičnem življenju... zato je najnujnejša zahteva sedanjosti, da **odločno** uporabimo primerna zdravila, da odvrnemo grozečo revolucijo. Trdno zaupamo, da bo vzbudila zagriženost, s katero se otroci teme noč in dan posvečajo svoji materialistični in brezbožniški propagandi, vsaj enak in še večji pogon otrokom luči za čast božjega veličastva.

40. Kot oče vam hočemo v svoji družini obrazložiti dolžnosti, ki jih nalaga velika borba danes vsem sinovom cerkve in tudi na sinove, ki so se oddaljili od nas, naslavljamo ta očetovski opomin.

41. Kot v najburnejših dobah cerkvene zgodovine je tudi danes korenito ozdravljenje v iskreni obnovi zasebnega in javnega življenja po načelih evangelija...

42. Povsod vidimo tolažljive znake te duhovne obnove, ne samo pri posebno izbranih dušah, ki so se danes dvignile do viška najplemenitejše svetosti in pri onih, bolj in bolj številnih dušah, ki skrbno težijo do teh višin, tudi v bogoljubnosti, ki se znova poraja v vseh, celo v najbolj izobraženih družabnih slojih.

43. Toda veliko dela še preostaja. Saj tudi v katoliških deželah so mnogi verniki take rekoč le po imenu katoliški.

Čeprav izpolnjujejo bistvene verske dolžnosti, se ne trudijo, da bi se bolj poglobili v verske resnice... še manj se trudijo, da bi spravili vnanji videz v sklad z notranjo odločno in čisto zavestjo, ki bi vse dolžnosti izpolnjevala z ozirom na Boga. Tak varljiv in prazni videz religije skrajno žali božjega Zveličarja, kajti On hoče, da vsi molijo Očeta »v duhu in resnici«. Kdor ne živi iskreno po svoji veri, se ne bo dolgo branil viharju in preganjanju... Nova povodenj, ki ogroža svet, ga bo odnesla in še krščansko ime bo izpostavil smešenju, ko se bo sam pogubil.

44. Tu vam hočem poklicati v spomin posebno dve zapovedi našega Gospoda, ki prav posebno zadevajo sedanji položaj človeštva: odpoved posvetnim dobrinam in ljubezen do bližnjega: »Blagor ubogim v duhu.« Ta pouk je v dobi materializma, ki hlepi po posvetnem vživanju, bolj potreben kot kedaj. Bogati ne smejo iskati svoje sreče v svetnih dobrinah in ne posvečati svoje najboljše sile njihovem pridobivanju; imajo naj se samo za upravitelje, pripravljene dati račun najvišjemu Gospodu, uporabljajo naj svoje bogastvo kot dragocena sredstva, ki jim jih Bog nudi, da delijo dobrote; naj razdelijo med reveže.

Očitati bodo, da se je pokazal duh starega organiziranja, ki mu je organizacija kot taka že namen; nekakšen l'art pour l'artizem. Odgovoriti je, da gre očitke mimo cilja, ker ne razločuje. Organizacija mora biti organizaciji namen, toda ne zadnji, marveč podrejen. »Izgraditi polno uspešno organizacijo in jo ohraniti na višini« pomeni za organizacijo isto, kot racionaliziranje in organiziranje v industrijskem podjetju. Podjetju okoliščine diktirajo, da se racionalizira; podjetje mora privzeti tudi to nalogo. Če ima podjetje namen, da se »racionalizira« ni ta racionalizacija njegov zadnji namen, marveč je »namen pod namenom«, podrejen namen v službi višjega namena. Prav isto hoče povedati temeljna naloga, omenjena zgoraj pod d. Pri Zvezi mladih katoliških delavcev ne gre za to, da se zgradi kakršnakoli organizacija, marveč polno uspešna in da se taka tudi ohranja na višini.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

kar jim preostaja. Sicer se bodo izpolnile nad njimi besede sv. apostola Jakoba (V, 1-3):

»Bogatini, razjokajte se in tarnajte nad stiskami, ki pridejo na vas. Vaše bogastvo je preperelo in vaša oblačila od molja razjedena. Vaše zlato in srebro je zarjavelo in njuna rja bo pričala zoper vas in razjedala vaše meso kakor ogenj...«

45. Ubogi pa, čeprav si naj oskrbijo, kar jim je potrebno za življenje in si naj zboljšajo svoj položaj... se naj spomnijo, da se nikdar ne bo posrečilo spraviti s sveta bedo, nadloge in težave, katerim se niti oni, ki so navidezno zelo srečni, ne morejo odtegniti. Vsem je potrebna ona krščanska potrpežljivost, ki tolaži srce z božjimi obljubami večne sreče... Ni to prazna tolažba niti varljiva obljuba, kakor ona komunistov, to so besede življenja in globoko resnične, ki se v polni meri izpolnjujejo že tu in potem v večnosti...

Krščanska ljubezen.

46. Zapoved o ljubezni je še bolj uspešno sredstvo proti sedanemu zlu. Govorimo o potrpežljivi in dobri ljubezni, ki noče vnanjega bahanja, o ljubezni, ki že od početka krščanstva pridobivala za Kristusa najbednejše med bednimi, sužnje.

47. Ko gledamo te množice bednih, ki trpijo pomanjkanje in zraven njih toliko bogatašev, ki razsipajo znatne vsote za nepotrebne stvari, moramo ugotoviti, da zapoved ljubezni ni živa v našem vsakdanjem življenju. Z ustno in pisno besedo, tako, želimo naj se oznanja ta božja zapoved. Premišljajmo tolažljive, pa hkrati strašne besede Sodnika: »Pridite blagoslovljeni mojega očeta; bil sem lačen in ste me nasitili«, na drugi strani: »Poberite se od mene prekleti v večni ogenj; bil sem lačen in niste mi dali jesti.«

48. Da bomo zaslužili večno življenje in bolj uspešno pomagali revežem, moramo se vrniti k bolj priprostemu življenju in se odpovedati zabavam. Krščanska ljubezen vsebuje božjo silo obnove.

Dolžnosti stroge pravičnosti.

49. Ljubezen je iskrena samo, če upošteva tudi pravičnost. Ljubezen, ki oropa delavca pravične plače je karikatura ljubezni. Strogim dolžnostim pravice se ne smemo s tem odtegniti, da delimo nekoliko miloščine. Kar sprejme delavec kot zaslužno plačilo, ni miloščina; in v tem pogledu imajo delavci posebno pravico uveljavljati svoje osebno dostojanstvo.

50. Zato pozivamo prav posebno vas krščanske podjetnike... zavedajte se svojih dolžnosti. Žalibog so praktiki izvestnih katoliških krogov pomagali rušiti zaupanje delavcev v vero in v Kristusa. Kaj naj mislimo o nekaterih katoliških podjetnikih, ki so ponekod zabranili čitanje naše okrožnice »Quadragesimo anno« v svojih patronatskih cerkvah? Kaj naj pravimo o teh katoliških industrijalcih, ki so sovražni do danes delavskemu gibanju, ki smo ga prav mi priporočali? Ali ni obžalovanja vredno, da se je večkrat zlorabila lastninska pravica, da se oropa delavca pravične plače in družabnih pravic, ki mu pristojajo.

Socialna pravica.

51. Za uresničenje obče blaginje, je potrebno, da se da vsakemu članu občestva, kar potrebuje za vršenje socialnih dolžnosti.

52. Ta socialna pravica zahteva, da dobivajo delavci zadostno plačo ne samo za se, ampak tudi za svojo družino, da si nadalje prihranijo toliko, da ne zavladajo splošna beda. Javno in privatno zavarovanje naj skrbi za tje, ko so stari, bolni ali brezposelni. Ponojimo besede iz okrožnice »Quadragesimo anno«: »Le tedaj bo socialno gospodarstvo zares uresničeno in dosegalo svoje smotre, če bodo vsi posamezni in skupno dobivali tiste dobrine, ki jih da narava s svojim bogastvom in s svojimi pripomočki in tehnika ter socialno gospodarstvo.« Teh dobrin mora biti

Razlike v kulturno-političnih nazorih katoličanov

Ni nobena skrivnost, da so sodobni katoličani (ne katolicizem!) v svojem kulturno-političnem dejstevstvu razdeljeni v skupine, med katerimi so večje ali manjše razlike v gledanju na sodobne razmere v javnem življenju Evrope. Res je, da so razmere tako razrvane, aktualna gibanja tako nejasna in njih nameni dobri in slabi hkrati, da je v tej prelivajoči se zmešnjavi težko hoditi ravno in gotovo pot. To dejstvo bi lahko obstoječe razlike med katoličani, v kolikor tu ni prizadeta čistost vere, nauka in morale, nekoliko upravičevalo. Toda na drugi strani pa stoji močnejše dejstvo, ki označenemu opravičilu jemlje vsako podlago. To je vrsta papežskih okrožnic o domala vseh aktualnih problemih, ki pretresajo naš čas. Imamo jasno papežovo besedo o ureditvi države na krščanskih principih, o družbenem in ekonomskem redu, o vzgoji mladine, o komunizmu, o narodnem socializmu v odnosu do vere itd. Vse te okrožnice so tako jasne in določne, da nobenih dvomov ob strani ne puščajo. Kako je torej mogoče, da vkljub temu med katoličani ni enotne smeri v tako važnih javnih vprašanjih kot je n. pr. tvorba »Ljudske fronte«, državljanska vojna v Španiji itd.

Ker samo splošno razpravljanje ne daje dovolj jasnega zaključka, si oglejmo danes dvoje predmetov, v odnosu do katerih so razlike med katoličani najbolj vidne.

Ljudska fronta. Problem, ki se postavlja je: ali je za katoličane možno sodelovanje v okviru Ljudske fronte ali ne? Večina katoličanov je takoj ob rojstvu ljudske fronte odločno odgovorila z »ne!« Vendar jih je nekaj, ki so še danes mnenja, da sodelovanje ni mogoče. Zanimiva je v tem pogledu polemika, ki jo je sprožil v Franciji dominikanski teolog »Sept«. 19. februarja letos je »Sept« objavil kratko izjavo šefa francoskega režima »Ljudske fronte« g. Bluma in ji dodal obširnejši komentar. Mi bi to francosko posebnost pustili teči svojo pot, ako ne bi postala tudi pri nas aktualna s tem, da je misel Blumove izjave, ki se dobesedno glasi »ali bi bilo tako težko iz dveh enciklik, ki jih je Sv. Stolica posvetila socialnim problemom, izvesti zaključke, sorodne onim, ki jih vlada »Ljudske fronte« hoče predstaviti v republikansko zakonitost — v nejasni zvezi omenil »Slovenec« v enem svojih zadnjih uvodnikov in ako ne bi zaključno misel te izjave »jaz (Blum) verujem, da je sodelovanje (katoličanov z vlado »Ljudske fronte«) mogoče — vzela v zaščito zadnja »Delavska Pravica«. V svojem komentarju k izjavi je »Sept« tako-le tolmačil in branil svoje stališče: »Ne gre torej za ničesar drugega kot za zelo določeni primer sodelovanja kristjanov z zakonito vlado dežele, vlado s socialističnim navdihnjem, toda ki trdi, da hoče izvajati politiko »Ljudske fronte«, nikakor pa ne politiko socialistične stranke.«

To stališče »Septa« je vzbudilo mnogo hrupa. »Septu« so očitali, da je nasedel marksistični propagandni neiskrenosti, ker je pristal na program »Ljudske fronte«, ki jo ven-

toliko, kolikor jih je treba, da je mogoče zadovoljiti potrebe in poštene zahteve udobnosti in tudi dvigniti ljudi na tisto srečnejšo življenjsko kulturno stopnjo, ki ne samo, da ni v nasprotju s krepostjo, marveč ji je močno v prid.«

53. To je samo mogoče, ako vsi sporazumno vršijo dolžnosti pravičnosti. Podjetniki morajo na eni strani vzdrževati potrebne ustanove, ki omogočajo zadovoljitev pravičnih zahtev, delavci spet naj se zavedajo svojih dolžnosti, ljubezni in pravice do delodajalcev.

54. Sistem stanovskih organizacij, temelječih na krščanskih osnovah, bo omogočil, da bo zavladala pravica in ljubezen v gospodarskem in družabnem življenju.

dar sestavljajo združene protikrščanske sile: radikali, ki so ob francoski revoluciji zasejali seme laicizma in do začetka 20. stol. Francijo do temeljev laicizirali, socialisti in komunisti, najhujši sovražniki vsega krščanstva. In res »Sept« se je pričel umikati, a ni imel poguma da bi svojo zmoto direktno priznal, čeprav je že dovolj znano, da je »Ljudska fronta« bila izumljena v Moskvi, realizirana pa s paktom med framazonerijo in kominternom.

Sodelovanje z ljudsko fronto, ki je bila ustanovljena z namenom, da pride do končne zmage komunizma, je po jasnih papeževih besedah zelo tvegano. Zato naj tisti, ki vkljub papeževim besedam zagovarjajo drugo mnenje, ne označujejo svojih kulturno-političnih nazorov za katoliške in naj si prav nič ne štejejo v pravico častnih nazivov »mlade katoliške generacije« in podobno, s katerimi jih hudomušno naziva liberalni in marksistični tisk.

Španski problem. Kot o »Ljudski fronti« smo tudi o tem svojo besedo že rekli. Je notranja sorodnost med obema. Kajti »legalna španska vlada« kot jo nazivajo njeni raznovrstni simpatizerji ni ničesar drugega kot »Ljudska fronta« v Franciji, le s to razliko, da so radikale že pogнали in da bodo socialiste tudi kmalu, če ne bo celokupna družčina prej poražena. O »legalnosti« te vlade priča volilni izid in marksistični teror pred nacionalnim odporom. In vendar imamo zopet nekaj katoličanov, ki menijo, da je prav, če gledajo drugače kot katoliška večina in drugače kot papež, ki je svoje mnenje o Španiji izrazil v nagovoru na španske begunce in v zadnji okrožnici proti komunizmu, kjer pravi, ko govori o komunizmu kot rušilcu človeške družbe: »...In to strašno rušenje izvršuje (komunizem) s sovražstvom, barbarstvom in divjaštvom, da bi človek ne verjel, da je kaj takega mogoče v našem času. Nobeden poedinec z zdravo razsodnostjo, noben državnik, svest si svoje odgovornosti, ne more misliti brez groze, da bi se dogodki Španije jutri mogli ponoviti v drugih civiliziranih narodih.«

Na dveh najaktualnejših primerih smo ugotovili razliko med dvema vrstama katoličanov. In videli smo, da je razlika naslednja: So katoličani, ki tudi svoje javno, bodisi kulturno, bodisi politično udejstvovanje dosledno usmerjajo po krščanskih načelih in iz vidika popolne, za vsa življenjska področja veljajoče zvestobe do smernic, nasvetov, želja in interesov katolicizma. Tem Cerkev ni samo organizacija vernikov v zasebnem življenju in papež ne njen poglavar zgolj vsakih 100 let, kadar eventualno definira kako versko dogmo, temveč vrhovni pastir in učitelj tudi v vprašanjih vzgoje, družine, družbe, gospodarstva itd. v kolikor so ti problemi v zvezi z dogmo in moralom.

So pa tudi katoličani, ki Cerkev in papežu njun delokrog zožujejo na področje osebnega verovanja in definiranih verskih resnic. Ker seveda to še ne pomeni formelne herezije, ker je ta mogoča le v okviru verskih resnic, bi bilo krivično jih soditi za nekatoličane. Toda celi in dobri katoličani to gotovo niso. In najmanj kar smemo od njih zahtevati je, naj se v svojem kulturnem in javnem udejstvovanju ne poslužujejo katoliškega naziva, ki jim v tem pogledu ne pritiče. Nimajo namreč pravice s svojim sklicevanjem na katoliško ime dajati nasprotnikom orožja v roke in še manj zavajati druge.

Za nas so značilne tri okolnosti, ki smo jih opazili ob priliki »Septovega« stališča o »Ljudski fronti« in »Dom in svetovega« »Premišljevanja o Španiji«:

1. Ko je »Sept« objavil intervju z Blumom in svoj komentar k njemu, se je takoj oglasil jakobinski tednik, ki ima jakobinsko čepico za svoj emblem »Vendredi« in med

drugim, samo framazonom lastnim laskanjem, napisal:

»To je direktni odgovor (komentar »Septa« k Blumovi izjavi) na vabilo predsednika vlade. Ta sprememba nas napolnjuje z radostjo... mi vidimo medsebojno razumevanje med krščanskimi in laičnimi demokrati. Skupne grožnje, skupni cilji nas zbližujejo...«

2. Ko je »Dom in svet« objavil svoje premišljevanje o Španiji, sta naša jakobinca »Jutro« in »Slovenski Narod« kar cele kolone prijaznosti temu posvetila. In celo oficijelno glasilo naših framazonov belgrajska »Javnost« se je radostno ustavila ob tem članku. Pesnik g. Kocbek je postal čez noč »eden izmed voditeljev katol. inteligence«, nek drugi voditelj »mlade katoliške generacije« je takoj dobil najlepši prostor v »Jutrovih« stolpcih, da svoje zapeljane sovražnike podučí o zgrešenosti njihovega zaupanja v papeža kadar ne govori »ex cathedra«.

3. »Dom in svet — Nova knjiga« se do danes še nikdar ni potrudil tako vehementno nastopiti proti komunizmu kot je nedostojno in strastno lopnil po pokretih mladih slovenskih katoličanov, ki uredniškemu odboru niso pri srcu, ter po Španiji, ki ni hotela za mizo čakati dokončne sovjetizacije svoje zemlje.

Ali niso te tri zanimive okolnosti prav primerne, da z njimi končamo naše misli o kulturno-političnih razlikah med katoličani?

Zmerni...

Zmernost je lepa čednost...

Lahko si zmeren v jedi, pijači, v govoru in svojih željah.

Lahko si pa zmeren tudi v skrbeh za dobro stvar, v uveljavljanju krščanskih principov v življenju.

Nekateri so zmerni v duhovni in organizacijski disciplini.

Toda, kaj bi tisto, zmernost je vendarle lepa čednost...

Sklonili smo se nad človeško zgodovino — in glejte, nismo našli

zmerne Cezarja,
zmerne Napoleona,
zmerne Jean d'Arc,
zmerne Kreka,
zmerne Mahniča,
zmerne Pija.

Toda zmernost je vkljub temu lepa čednost in mnogo jih je, ki se trudijo, da bi vztrajali na poti zmernosti.

Blagor jim... res je lepo biti zmeren...

Toda zgodovina se ni ustvarjala z ono zmernostjo, ki ni krepost, temveč polovičarstvo.

*

Slovenska umetnost ima dva sovražnika: ozki krog domovine, ki ne daje umetniku zadostnega poleta, in ozki krog odjemalcev, kar peha umetnika v siromaštvo. Zadnji čas se javlja tretji sovražnik: politizacija umetnika in umetnosti. To velja v prvi vrsti za leposlovje. Komunizem in levica sploh oznanjata politizacijo slovenske mladine. Da je ta val zajel tudi umetnike, vidimo iz prakse. Levičarsko usmerjeni umetnik je stopil v službo marksistične propagande in mu je umetnost postala le sredstvo s katerim pridobiva prištake. Od tega stanja je le še korak k propadu slovenske leposlovne umetnosti.

**Slovenska
mladina,
tvoj list je, Straža!**

Naša pota

Na vse strani prepleteno je slovensko delovanje. Skoro ga na vsej slovenski zemlji ni človeka, ki ne bi bil včlanjen v bogve kolikih društvih in klubih in drugačnih skupinah, katerim plačuje članarino, izpolnjuje predpise in naročila raznih okrožnic, žrtvuje čas in duševne sile itd. Ako pa bi mi vse te ljudi vprašali, zakaj vse to, bi nam zelo težko dali kak odgovor. Tako je pač bilo sklenjeno bogve kdaj že ali pa morda na zadnjem občnem zboru in pri tem ostane. Predavamo na vse strani, pa je zelo vse eno kaj, ali o Sueškem prekopu, ali o Abesiniji, ali o maršalu ali zrakoplovu Hindenburgu, ali o potovanju s »Kraljico Marijo« po Jadranu, ali o čem drugem, da je le predavanje. Igramo skoraj sleherni teden, pa se nič kaj vestno ne izprašujemo, kaj naj s predstavo dosežemo. Ako se iz skupička nabavi kaka nova kulisa ali nekaj stolov, je to že dovolj, da mladina v najbolj cvetočih letih žrtvuje večer za večerom za vaje in skušnje. Sicer smo s takim podrobnim delom v preteklosti dosegli velike uspehe, toda ali niso žrtve še večje? Ali ne zasluži ta veliki idealizem, da bi to delo imelo neko dušo, ki bi ostala tudi še potem, ko bi bile kulise že plačane in stoli že postavljeni? Tudi potujemo veliko, pa je kaj malo važno, kam gremo in zakaj gremo. Tuje pokrajine si hodimo ogledovat in obzorje hodimo razširjevati. Z istim namenom kakor na olimpijado v Berlin gremo na razstavo v Pariz ali na vselejsem v Milan ali pa tudi v Celovec in k Osojskemu jezeru. Imamo 418 županov, 25 okrajnih glavarjev, 20 gimnazijskih ravnateljev — toda kaj smatrajo za glavno, vse druge vsebujočo slovensko potrebo? Kaj jim je skupnega, v čem so si edini, ne da bi se jim bilo treba prej zbrati, se posvetovati in glasovati? Kje je skupna misel, ki vse to delo, vse take in podobne funkcije druži in vsemu daje enoten namen?

Družine imajo po večini tako misel. Naj bodo delavske ali kmetske, meščanske ali

preproste, vse se na ta ali oni način skušajo uveljaviti v svoji okolici. Najprej vzgoja otrok, da rodu sramote ne bodo delali, nato preskrba s kruhom, da bo družina čimdalje trdnjša in da bo čim bolj odločilno posegala v življenje okolice. Vsaka delavska družina ima nek načrt, po katerem skuša oviram dneva kljubovati, da bi se okrepila in si pridobila čimdalje trdnjši košček svojega prostora. Pri kmetu pa je ta družinski program naravnost bistvo vsega njegovega značaja, saj večkrat vodi do žalostnih spopadov in pravdanja, v katerih se kmet skuša otresti ovir, ki so mu upravičeno ali neupravičeno prekrizale načrt. Zaokrožiti domačijo, odkupiti še ta ali oni del v zapeljivi bližini ležečega polja, prezidati hišo, postopoma popravljati poslopje — to je program, ki se podeduje iz rodu v rod, ne da bi bil kje zapisan ali kdaj na kakem družinskem sestanku sklenjen. Sicer neradne razmere smisel za stalnost in trajnost ubijajo, da se mora marsikdo pehati za kruhom od danes do jutri, toda prav v tej nestalnosti in izpremenljivosti čuti težo razmer, ki jih zaradi tega imenuje »neradne«, ker mu ne dovolijo pogleda daleč naprej, do starosti in še v prihodnji rod.

Ali ni med nami tudi neko tako pomanjkanje, neka praznina, ki dovoljuje samo dnevno borbo in zato tudi dnevne prepire? Vemo, da letos potrebujemo popolno univerzo, ta in oni institut, večjo in modernejšo bolnišnico, to cesto na deželi in ta most, za vse te dnevne potrebe se potegujemo, malokdo pa ve, kaj naj bi zahteval, ako bi nam kdo lepega dne nalašč dal popolno univerzo, bolnišnico, ceste, mostove in sušilnice. Ta pomislek bi se marsikomu zdel smešen, češ, bodo že potrebe pokazale, kaj nam je treba, pa se bomo zopet spustili v dnevni boj. Toda iz takega razpoloženja se ne rodi drugega kot vdanostna brzjavka temu ali onemu veljaku, slavnostna prireditel in spominska plošča, na kateri je napisano, kdo je bil takrat župan. Naslednji dan pa že nove potrebe stopijo pred nas in vidimo, kako malo smo dosegli in igra se nadaljuje. Vsem tem dnevnim skrbem in potrebam

zadostiti je potrebno, toda vse mora biti med seboj povezano, da vse izhaja od neke skupne točke, kdor bi se od te točke oddaljil, bi ali ne bil pošten Slovenec ali pa ne pameten človek.

Znamenja pa kažejo, da taka skupna misel vedno jasneje vstaja, iz besed naših že skoro pozabljenih prerokov, ki počivajo tostran in onstran meja in ki so užili vso grenkobo majhnega naroda, ki ne more pod milo nebo, kjer so drugi, ker se mora potegovati za prizidek bolnišnice. Našo mladino ta misel že druži in tudi starejši rod se ji bo pridružil, ker bo v njej videl polnost svojih želja in hrepenenja.

Mi smo še mlad narod, zato morda naša oblika še ni tako dovršena kakor pri drugih narodih, ki so zreli že stoletja. Zato si tudi še ne upamo postaviti velikih nalog, ker pa se ne zavedamo velikih nalog, tudi nismo združeni, vsak zunanji pojav nas razdvoji. Naj bo popolna univerza Slovincem še tako potrebna, nikdar jih ne bo tako združila kot Nemce »Drang nach Osten«, naj še bolj krvavo potrebujemo bolnišnico, nikdar je ne bomo tako enotno želeli kakor Angleži svoj imperij. Narodni program mora biti nekaj velikega, nekaj takega, da ga ves narod sprejme kot svojega, ki pa se v besedah sliši tako, kakor bi mu ga z jezika vzeli. Morda smo tudi zaradi tega tako revni, ker so nas razmere vedno pehale v obrambo, ki je morala biti napadom primerna in torej izpremenljiva in celo v popolnoma drugo smer obrnjena, odkoder je pač prihajal napadalec. Zato se kaka trajnejša misel ni mogla roditi, ker bi ji tudi ne bilo mogoče streči. Zato pravimo, da smo mlad narod, ker se šele seznanjamo s svojim stoletnim namenom. Noben naš list še nikdar ni izhajal sto let, nobena slovenska ustanova nima stoletnega slovenskega razvoja za seboj. Ko so se naši »rodoljubi« še v meščanski brezskrbnosti zabavali po čitalnicah od prvih boječih slovenskih popevkah, so se Italijani že navduševali ob knjigi »L'Italia esposta agli Italiani« (Milan, 1876), v kateri jim je Libero Liberi črno na belem nakazal pot, ki so jo vsi že prej slu-

tili kot svojo in so tudi po njej hodili do naših dni.

Poleg tega je tolikim izmed naših ljudi kruta zgodovina ubila v glavo usodno besedo »pod«. — Nekdaj smo živeli »pod« Avstrijo, ko pa se je začel majati njen okvir, so se taki v skrbeh izpraševali »pod« katerega bomo sedaj prišli. Ko so kmalu po vojni nekateri tuji sovražniki nove države začeli trositi vesti, da ni stalna in trajna, so se taki maloverneži zopet izpraševali, »pod« katerega bi potem prišli.

Nekateri hočejo biti vedno »pod« nekim in nočejo razumeti, da v Jugoslaviji nočemo biti »pod«, ampak kot enakopraven narod s Srbi in Hrvati uživati polno narodno samopravo.

Misel, ki bi mogla narod združiti v res eno celoto, v kateri bi prav vsa društva, vse stranke, vse skupine in vsi klubi in tudi vsi neorganizirani imeli nekaj skupnega, o čemur se ne glasuje, kar je nesporno, taka misel mora biti kakor bi jo narodu z jezika vzeli, ker je sam morda ne zna oblikovati v besedo. Da mora v njej biti prostora za vse ude naroda, naj bivajo kjerkoli, je tudi razumljivo, sicer ne bo vsem enako domača. Ali ni značilno, da se izseljenci tako malo menijo, kakšne prepire imamo mi tu doma? Dokaz, da iz daljave še Slovincu ni vse važno, kar se na Slovenskem godi. Taka misel mora biti uporabna za vsake razmere, ob vsakem položaju mora narod iz nje črpati svojo moč, vedno mora vsakemu posamezniku dajati smer, pa naj živi v Skoplju ali v Clevelandu. — Ne maramo biti vsiljivi učitelji tistim, ki ne čutijo nobene potrebe, hoteli smo samo dati povod za razmišljanje tistim, ki čutijo, da slovenski narod še ni zrel za smrt, da pa noben narod čudežno ne ostane pri življenju, če si ga sam ne zna ali celo nima časa braniti. Odvrtni misli vsaj za hip od programov in pravil društev in jih obrniti v središče, odkoder moramo vsi izhajati, to smo hoteli, da bi obenem vzbudili potrebo tam, kjer je še ni, ker smo prepričani, da je spoznanje glavnega vira slabosti prvi korak k okrepitvi.

Književnost

I. C.

V ŠAHNU

(Poglavje iz kočevske novele »Hiša v Šahnu«.)

Pozabljeni del slovenskega ozemlja, kočevski otok, prihaja s tem odlomkom novele menda prvič v slovensko književnost. Našemu prijatelju, ki živi sredi zatiranih Slovincov, iskrena zahvala za sestavek. Prejel bo 80 Din nagrade.

Uredništvo.

Sonce, ki je pred dobrimi štirimi urami vželo izza grebena Sv. Ane, se je tako močno upiralo v Šahen, da se je zdelo, kot bi bilo že sredi najhujše julijske vročine, kljub temu, da je komaj dobro minila velika noč. V zraku se je še prav dobro čutilo migotanje pomladanskih par, ki jih izžareva zemlja. Dim, ki je uhajal iz kóp, se v težkem vzdušju kar ni mogel dvigniti; motal se je med komaj ozelelimi drevesi in se plazil po zemlji, tako da so se človeku oči solzile od pekoče nadleže. Najmanjša sapica ni potegnila skozi gosto zarasli gozd in v zatohli tišini se je zdelo, da se je ustavil čas.

Hönigmannovi oglarji so pravkar pomalicali precej skopi dojučnik, ki jim ga je prinesla dekla Hana. Nič preveč jim ni šel v slast stari pekovski kruh in očitno krščeno vino. Pa Bog pomagaj: Hönigmann je skupuh in dobro, da dá vsaj to.

Kar radi bi še malo posedeli okrog mogočnega štora, a niso smeli. Kadar Hönigmann začne prodajati, mu ni oglja nikdar do-

volj: kar cele vagona ga pošilja bogve kam. Ti, oglar, pa hiti in garaj, četudi bi imel dušo spustiti iz črnega telesa.

»No, Andrej, boš porekljal? Ti bomo pomagali,« se je eden obrnil proti vozniku, ki je danes že dvakrat peljal na postajo zvrhan voz umazanih vreč.

»Preveč se mi ne dá,« je malomarno odgovoril Andrej in se tako pretegnil, da so mu mogočni udje v vseh sklepih počili. Še za trenutek je premišljal, bi ali ne bi, nazadnje pa je le sprevidel, da ne bo drugače, in se je dvignil. Vsi so mu sledili.

Saj ni bil len ta Andrej, o ne; kadar je za kaj zgrabil, je storil več kot dva druga — tudi močan je bil kljub svoji dokaj ponižni postavi za dva — kadar pa je sedela ob njem tudi Hana, se kar ni mogel dvigniti in bi bil rad venomer govoril.

Vendar se mu danes še tega ni ljubilo in je med jedjo ves čas molčal z drugimi vred. Morda jih je vreme prevzelo, ali pa je bilo bogve kaj.

Še Hana, ta prijetna deklica — prav za prav že deklica, ker ji je bilo že čez dvajset in dokaj močna — ki je sicer kar v eno nagajala zdaj temu, zdaj onemu, še najrajši pa Andreju, kadar je bil zraven, se je danes držala kot »piši me v uho«. Navadno je prinesla malico zmerom v takem času, da je šla potem z Andrejem, ki je peljal oglje, in tudi danes je pogodila ravno prav. Vendar je bilo videti, da je danes strašno nepočakana in se je dvignila takoj za ostalimi.

»No, pa se daj hitro, če se misliš kam!« je silila v Andreja, ki se je mučil z napenjanjem verige.

»Kaj pa ti je danes, da si tako nataktnjena kot kločka?« jo je zbadljivo pobaral oglar, ki je spenjal prvi porajkelj. »Pa ne, da bi bila šla zjutraj na koprive?«

Strupeno ga je ošinila, rekla pa ni nobene. Andrej je gledal za drugima dvema, ki sta razkopavala novo kopo, in je dejal kar tako v en dan: »I lejte, saj navsezadnje tudi lahko greš, če se ti tako mudi.«

Gladiti in prigovarjati pa ni bil navajen. V vojski se ni naučil drugega kot kleti po srbsko in madžarsko pa prav robato in po pravici povedati, kar je komu šlo.

»Jo bo že minilo, če jo bo hotelo,« si je mislil in krepko pljunil pod voz. »Če ne, pa tudi prav.«

»Viš, Andrej, vseeno ji pa le ni. Lej, čaka, čeprav si ji rekel, da lahko gre,« je nalašč precej glasno povedal eden od onih dveh.

»Kaj te kaj briga?« ga je užaljeno zavrnila in se obrnila, da bi šla.

Tedaj pa je tudi Andrej že pogнал. Sicer je zamahnil z roko, kot da ga nič ne briga to, kar mu je oni dejal, vendar le ni mogel skriti, da se mu dobro zdi, ker je počakala.

Potem sta šla skupaj kot navadno. Andrej je zadrževal konje, da ne bi po razdrapani poti prevrnili visokega voza, prijel na najgrših mestih za porajkelj, potem pa spet hitreje pogнал in gledal v tla.

Prav za prav mu je bilo hudo, da jo je prej tako surovo zavrnil in nerodno se mu je zdelo, ker ni mogel zdaj najti kakšne primerne besede, da bi se ji opravičil. Rad bi bil, da bi ona prva zinila kakšno pametno; toda ker je tako trdovratno molčala, ko je šla ob

njem, je bil prepričan, da je užaljena, zato si je še pogledati ni upal.

Ko sta prišla iz gozda na plano, je nalašč zastal korak in se skrivaj ozrl po njej. Izgubljeno je gledala tja nekam proti Mozlju in ni ji bilo mar, da Andrej zaostaja.

»Hudič, pa sem le preveč zinil prej,« se je Andrej spet pokesal in sam sebi dejal: »Osell!«

Sonce je gredo tako, da je Andreju pót kar v kapljah stal po obrazu. Zdaj pa zdaj mu je zdrknilo s čela in po sencih na lice, da ga je zadrželo in je moral seči v žep po umazano ruto in si obrisati od ogljenega prahu zamazani obraz.

»Kakšen neki moram biti?« je bil sam zase radoveden. Če bi bila Hana tudi danes tako dobre volje kot zadnjič, bi mu prav gotovo spet rekla »tajferle!«; to se pravi po kočevsko: parkelj, in Andreju je tako uga-jalo, da je dejal kar najbolj nežno je mogel: »Pa naj bom rogač, no, ampak hudiči znajo tudi radi imeti, da boš vedela!«

Prav res, ta Hana! Ze odkar je pri Hönigmannu, mu roji po glavi. Saj je taka bunka, da jo še sam gospodar rad pogleda. Za božič je samo njej kupil obleko, drugim pa še malo ni pripoznal. Kajpak: vdovec je in toliko star tudi še ni, da mu ne bi bilo za nobeno žensko več.

Andrej je nekaterikrat mislil, da bi jo vzeli; saj ni prav nič skrivala, da ga rada vidi. Tudi po vasi se je vedelo, da se imata rada, toda: na kaj se boš pa poročil, če nič nimaš, še pravedanskega stanovanja ne? Kaj naj kar na Hönigmannovem skednju spita?

(Konec prihodnjič.)